№ 35 ՇԱԲԱԹ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 16 **1902** ՇԱԲԱԹ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 16 № 35

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Եկատերինէ Առաքելեան, Յովհաննէս Սիմէօնեան, Եկատերինէ Յակովբեան, Սիմէօն եւ Սարգիս Մարկոսեանները, Վարդուհի Բաբայեանը, Նունէ եւ Յակովբ Մելիք-Բախտամեանները ցաւօք սրտի յայտնում են ազգականներին եւ ծանօթներին, առաջինը իր թանգագին եւ անմոռանալի ամուսնու, երկրորդը թանգագին եղբօր, երրորդը, չորրորդը, հինգերորդը եւ վեցերորդը իրանց հօրեղբօր եւ վերջինը իր աներոջ՝ ստատսկի սովէտնիկ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԻՄԷՕՆԵԱՆ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ

մահը։ Հոգեհանգիստ տեղի կունենայ շաբաթ երեկոյեան ժամը 7-ին. յուղարկաւորութիւնը կիրակի, ժամի $10^1/_2$-ին դէպի Վանքի մայր եկեղեցին, իսկ թաղումը Վերայի գերեզմանատանը։

1—2

Արմազ եւ Սաթենիկ Խօջամիրեանները, Եւգինէ եւ Մուշեղ Քալանթարեանները, յայտնում են, որ կիրակի, փետրվարի 17-ին, հանգուցեալ

ՍԻԵՏԻՍ ԽՕՋԱՄԻՐԵԱՆՑԻ

թաղման քառասունքին կը կատարվի հոգեհանգիստ Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցում։ Պատարագի սկիզբը 10 ժամին։

1—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Արդեօք այժմ կը գործե՞ն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Տեխնօլօգիական ինստիտուտի հարցը Օդեսայում. Երկրաշարժը. Երկրաշարժից վնասվածների օգտին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կիլիկիայի կաթողիկոսի հրաժարականը. Բաղդադի երկաթուղին. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

ԱՐԴԵՕՔ ԱՅԺՄ ԿԸ ԳՈՐԾԵ՞Ն

Հայոց դրամատիկական ընկերութեան կանոնադրութիւնը հաստատված է։

Այդ մխիթարական լուրը կուրախացնէ մեր ընթերցողներին։ Տարիների ընթացքում դանգատվում էին մեզանում, որ չը կայ մի այնպիսի կազմակերպութիւն, որ իր ձեռքն առնէր հայ թատրօնական գործի ղեկավարութիւնը և նպաստէր թէ յատուկ հիմնադրամ կազմելու թատրօնական գործի համար, թէ հարուստ և հետաքրքրական րեպերտուար պատրաստելու, թէ դերասանական խմբեր հրաւիրելու և թէ ներկայացումներին կանօնաւոր զարգացում տալու։

Ճիշդ է, մի ժամանակ, մի քանի տարի սրանից առաջ, Թիֆլիսում ծրագրվել էր դրամատիկական ակումբ անունով մի ընկերութիւն, որի կանոնադրութիւնը նոյն իսկ արժանացաւ հաստատութեան, սակայն նա չը կարողացաւ գործել և անկարող էլ էր գործելու, որովհետև նա հակումն ունէր մի քանի ընտրեալների մենաշնորհը և սեփականութիւնը դառնալու և անմատչելի էր մեծամասնութեան մասնակցութեան համար։

Այն ընկերութիւնը, որ այժմ է հիմնվում, անկասկած, աւելի խելացի ծրագիր ունի և գործին համակրող անձինք կարող են մասնակցել ընկերութեան մէջ։ Սակայն, հարց է ծագում, թէ արդեօք կը գտնվե՞ն բաւականաչափ ձեռնհաս անձինք, որոնք լուրջ կերպով զբաղվէին թատրօնական գործով և նեղութիւն յանձն առնէին տանել մի շարք դժուարութիւններ և իրագործել ընկերութեան նպատակները։

Մենք շատ անգամ ենք յայտնել մեր կարծիքները հայոց թատրօնի մասին, զետեղել ենք մեր լրագրի մէջ դերասանների և թատերասէրների կարծիքները, յորդորել ենք մեր հասարակութիւնը պաշտպանել բեմը իր աջակցութեամբ և օժանդակութեամբ։ Նոյնը կանենք մենք և ապագայում։ Սակայն գործի աջողութեան ամենաէական պայմանը նրա գործողների հմտութիւնը, եռանդը և համբերատարութիւնն են։ Մենք սպասում ենք այդ գործողներին։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵԽՆՕԼՕԳԻԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՀԱՐՑԸ ՕԴԷՍԱՅՈՒՄ

(Նամակ Օդեսայից)

Իր ժամանակին «Մշակի» մէջ (№ 265) արդէն հաղորդել էի տեխնօլօգիական ինստիտուտ բանալու մասին Օդէսայում։

Ի նկատի ունենալով արդիւնաբերական եւ գործարանական կեանքի արագ զարգացումը Օդէսայում եւ առհասարակ ամբողջ հարաւում, բարձրագոյն տեխնիկական դպրոցի հիմնարկութիւնը, որը կը տայ միանգամայն պատրաստված եւ տեղական պայմաններին ծանօթ մասնագէտներ, վերին աստիճանի անհրաժեշտ է՝ մանաւանդ այդպիսի դպրոցների կատարեալ բացակայութեան պատճառով ամբողջ հարաւում։ Ինչպէս պէտք էր սպասել, այդ հարցը սաստիկ հետաքրքրեց Բեսարաբիայի եւ Խրիմի ազգաբնակութեանը, եւ ամենքը անհամբերութեամբ սպասում են նրա իրագործման։ Ի հարկէ, կարիք չը կայ ապացուցանելու բարձրագոյն մասնագիտական դպրոցի կարեւորութիւնը. այդ պարզ է։ Բայց եւ այնպէս, Բեսարաբիայի զէմստվօն, որին դիմելով ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուն, առաջարկել էր նիւթական մասնակցութիւն ունենալ այդ գործում՝ առայժմ հրաժարվեց նիւթապէս աջակցելու, պատճառ բերելով զէմստվօյի գանձարանի սուղ դրութիւնը։

Տեխնօլօգիական ինստիտուտ բանալու հարցը Օդէսայում՝ ունի իր պատմութիւնը, որ հիմնված է դումայի երկու նախկին որոշումների վրա։ Թէ այս, թէ այն որոշումը դրված է դրական հիմքերի վրա—Օդէսան այդպիսի մի հիմնարկութեամբ հարստացնելու օգտին։

Մի քանի տարի առաջ, երբ այդ հարցը առաջին անգամ քննութեան ենթարկվեց քաղաքային դումայում, վճռվել էր նրա իրագործումը շտապեցնելու համար յատկացնել միանուագ 200,000 ր. եւ հողաբաժին՝ շինութեան համար։ Երկրորդ անգամ, ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի առաջարկութեամբ (ինչպէս կարգադրել էր լուսաւորութեան մինիստրութիւնը) այդ հարցը դումայի քննութեան ենթարկվեց անցեալ դեկտեմբերի նիստերի ընթացքում։ Վերջնական որոշում այն ժամանակ չը կայացաւ, որովհետեւ քաղաքը դիմել էր 15 միլիօնի փոխառութեան, որի հաստատումից էլ կախված էր տեխնօլօգիական ինստիտուտ բանալու համար միանուագ նպաստ հասցնելու դումայի նախկին որոշումը։ Բայց փոխառութեան հարցը դեռ հրապարակի վրա էր, ուստի էլ վերջնական որոշումը յետաձգվեց յունվարի սէսսիային։

Յունվարի 28-ին էր նշանակված նիստ, երբ ի միջի այլոց պէտք է քննվէր եւ այդ հարցը։ Սակայն դումայի այդ նիստում ֆինանսական մասնաժողովը ներկայացրեց մի զեկուցում, որով առաջարկում էր դումային, աչքի առաջ ունենալով քաղաքային դրամարկղի վիճակը, յետ վերցնել 200,000 ր. նպաստի նախկին որոշումը եւ բաւականանալ միայն շինութեան տեղ յատկացնելով։ Սկսվեցին երկարատեւ վիճաբանութիւններ, որոնց ժամանակ քաղաքագլուխը, ի միջի այլոց, պատմեց մի հետաքրքիր զրոյցի մասին։ Անցեալ տարի իր Պետերբուրգ եղած ժամանակ, քաղաքագլուխը անձամբ պաշտպանել է քաղաքի միջնորդութիւնը տեխնօլօգիական ինստիտուտ բանալու մասին։ Լուսաւորութեան մինիստրի ընդունարանում հաւաքված էին ուսումնարանական շրջանների հոգաբարձուները. երբ հերթը հասաւ քաղաքագլխին, նա նախ մեկնեց Օդէսայում այդպիսի հիմնարկութեան անհրաժեշտութիւնը, եւ ապա չեշտեց այն զոհաբերութիւնների մասին, որ քաղաքը պատրաստ է անելու, եթէ իրագործվի այդ ծրագիրը։ «Միթէ դուք կարծում էք,—պատասխանեց մինիստրը,—որ կառավարութիւնը իր ծրագիրները իրագործելու համար կարող է ղեկավարվել, աչքի առաջ ունենալով միայն քաղաքների եւ զէմստվօների այդ տեսակ զոհաբերութիւնները. կառավարութեան որոշումները կազմվում եւ գործադրվում են առկախ դրանից»։

Վերջ ի վերջոյ, երկար վիճաբանութիւններից յետոյ, քաղաքային խորհուրդը ընդունելով ֆինանսական մասնաժողովի զեկուցագիրը, առայժմ կանգ առաւ միայն անհրաժեշտ հողաբաժին յատկացնելու մտքի վրա՝ ապագայում բացվելիք ինստիտուտի համար, առանց նիւթապէս աջակցելու նրա իրագործման։

Օդէսայում բարձրագոյն մասնագիտական դըպրոց բանալու առիթով մայրաքաղաքի «Нов. Вр.» մի յօդվածով արդէն շտապեց իր թոյնը թափել... «...Ահա ինչն է զարմանալի եւ բաւական ցաւալի,—ասվում է նրա մէջ. այդ ինչու վերջերս կրթական զանազան ծրագիրներ շարունակվում են յարուցվել մեր ծայրերի աչքի ընկնող քաղաքներում—Թիֆլիսում, Օդէսայում, Վիլնօյում, իսկ կենտրօնական՝ բուն Ռուսաստանի մեծ քաղաքները իսկի ձայն էլ չեն հանում, կարծես թէ այնտեղ քաղաքակրթութեան եւ լուսաւորութեան բարձր վարժարանների կարիք չէ զգացվում։ Եւ ահա Նիժնայի, Օրեօլի, Վօրօնէժի, Վլադիմիրի, Ռեազանի եւ բուն Ռուսաստանի այլ կենտրօնների վ ա ճ ա ռ ա կ ա ն ա կ ա ն դումանները պապանձվել են եւ ձայն չեն բարձրացնում իրանց կրթական պէտքերի մասին։ Մի քանի տարի առաջ, «Վօլգայի մայրաքաղաք» Սարատովը խօսում էր այն մասին, թէ իրան անհրաժեշտ է ունենալ համալսարան կամ պօլիտեխնիկում, իսկ այժմ Սարատովն էլ լռած է։ Եւ եթէ գերեզմանական այդ լռութիւնը չը խախտվի, այն ժամանակ մեզ մօտ կը կազմվի բարձրագոյն դպրոցների շատ տարօրինակ եւ անյարմար մի ցանց,—կենտրօններում դատարկութիւն, իսկ ծայրերում՝ խիտ»...

Ուրեմն պէտք է մտածել, որ Օդէսան, Վարշավան, Ռիգան, Թիֆլիսը... չը պէտք է հոգտանեն իրանց բարձրագոյն կրթական պէտքերի համար, որովհետեւ... ծայրերումն են գտնվում, կամ պէտք է սպասեն, մինչեւ որ Վօրօնէժ, Վլադիմիր, Ռեազան ու Սարատով արթնանան կամ լուսաւորութեան ու քաղաքակրթութեան կարիք զգան...

Ար. Թոռ.

Ե Ր Կ Ր Ա Շ Ա Ր Ժ Ը

Ս ա ղ ի ա ն ի ց (Շամախու գաւառ) մեզ գրում են. «Սաղիան գիւղը բաղկացած է մօտաւորապէս 170 տներից եւ գտնվում է Շամախուց ուղիղ գծով դէպի արեւմուտք, 12 վերստ հեռաւորութեան վրա։ Յունվարի 31-ի երկրաշարժից՝ բացի հինգ կամ վեց տներից, որոնց մէջ ճեղքեր են առաջացել եւ տասը տներից, որոնք կիսաքանդ են եղել, մնացած բոլոր տները հիմնայատակ են եղել, թաղելով փլատակների տակ ամեն բան, բացի մարդկային զոհերից, որովհետեւ եղանակի չորութեան պատճառով գիւղացիները մեծ մասամբ դաշտում եւ այգիներումն են եղել, իսկ կանայք եւ երեխաները դուրսը՝ հրապուրված լինելով արեւի ախորժ տաքութիւնից։ Երկու մանուկներ օրօրոցներով մնացել են փլատակների տակ, որոնց յետոյ դուրս են բերել կենդանի։ Սպանվեցին երկու գոմէշներ։ Շատերի կարասները քարակոյտների տակն են։ Մինչեւ օրս էլ ամեն օր ցնցումներ կրկնվում են, համեմատաբար աւելի թոյլ կերպով։ Հինգ օր է արդէն, որ հօրիզօնը ծածկվել է ձիւնով։ Գիւղերը սաստիկ սառչում է դուրսը։ Մարդիկ ապրում են դուրսը, ցախից ու փայտերից շինած վրաններում։ Մարդիկ եւ անասունները դողդողում են ցրտից։ Գիւղացիների դրութիւնը աւելի վատ է, քան քաղաքացիներինը։ Քաղաքացիների դրութիւնը համեմատաբար աւելի լաւ է նրանով, որ մարդասէր մարդիկ օգնում են նրանց դրամով, հացով եւ ամեն բանով, քաղաքացիների մեծամասնութիւնը չուեցին եւ չուում են Բագու եւ այլ տեղեր, չունեւորներն էլ միջոց են առանում եւ դուրս գնում քաղաքից։ Բայց գիւղացին, այն գիւղացին, որը երկար տարիներ բերքերից զրկված, պարտքի տակ խեղդված, շաբաթէ շաբաթ քաղաքից էր քսան փութով ալիւր տանում տուն՝ մնացել է չուառած։ Ցուրտը, սովը, օրհասի վիշտը կատարեալ կմախք են դարձրել նրան։ Բայց ո՞վ է նայում նրան, ո՞վ է կարեկից հանդիսանում նրա անել ու անտանելի դրութեանը։ Մարդասէրների ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում նպաստել այն գիւղացիներին, որոնց դրութիւնը տասն անգամ դաժան է քաղաքացիներից եւ աւելի կարեկցութեան արժանի։ Հիմնովին, անխնայ բացառութեամբ, քանդվել են՝ Սաղեան, Քեւանդի, Դարկիարան, Բահլիխան հայ գիւղերը եւ Բասխալ թուրք գիւղը, ուր եղել է 12 զոհ, իսկ միւս հայ գիւղերում 4 զոհ։ Մնացած գիւղերը քիչ են վնասվել»։

—

Ղ ո ւ բ ա յ ի ց մեզ գրում են. «Փետրվարի 12-ին գաւառապետ պ. Ֆ. Ա. Դէմինսկին ինքն անձամբ խանութէ խանութ եւ փողոցէ փողոց շրջելով՝ փողեր էր ժողովում յօգուտ Շամախու երկրաշարժից վնասվածների։ Դրամները կուղարկվեն Բագուի նահանգապետին»։

—

Ղ ո ւ բ ա յ ի ց մեզ գրում են. «Փետրվարի 8-ին մեզ մօտ տեղի ունեցած երկրաշարժը սարսափի մէջ է գցել այստեղի ազգաբնակութիւնը։ Մի քանի տներում ճեղքվածքներ եղան. բնակիչները հեռացան այդ տներից, ապրում են աւելի ապահով տներում. կան մի քանի տներ, որտեղ ռուս, այլազգի ընտանիքները հագնված են պառկում յատակի վրա դէպի փողոցը նայող դռան մօտ, եւ արթուն ու զգոյշ հսկում են երկրաշարժին, որը, չը գիտեմ ինչու համար, շատերը կարծում են, որ այստեղ պէտք է եւ երրորդ անգամ կրկնվի»։

—

Ա խ ա լ ք ա լ ա ք ի ց մեզ գրում են. «Մեր քաղաքային աւագ պ. Ա. Գրիգորեան հանգանակութիւն բացեց քաղաքացիների մէջ՝ Շամախու երկրաշարժից վնասվածների օգտին։ Առ այժմ նա փոխադրել 224 րուբլի։ Հանգանակութիւնը շարունակվում է։ Ծառայող դասակարգից հաւաքած 30 ր. էլ գաւառական վարչութիւնն է փոխադրել։ Հայ թատերասէրներն էլ մտադիր են այս բարեկենդանին տրվելիք ներկայացումից գոյացած արդիւնքը յատկացնել նոյն նպատակին։ Ցանկանում ենք կատարեալ աջողութիւն»։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Երկրաշարժից վնասվածների օգտին ստացանք հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—Թիֆլիսում 1) Ե. Զօհրաբեանից—50 րուբլի, 2) Մ. Սուլխանեանից—25 րուբլի, 3) Ե. Յակոբեանի խանութում ծառայողներից—10 ր., 4) օր. Փ. Շամցեանից—2 ր., 5) Տ. Ա. Շեխեանից—1 ր., 6) մի անյայտ պարոնից—1 րուբլի։

Դ ե ր բ է ն տ ի ց՝ Միրզաջան Միրզայեանից—50 րուբլի։ Բ ա թ ու մ ի ց՝ Կարապետ քահանայ Մալխասեանի միջոցով Պօղոս Արզումանեանի հարսանիքում հաւաքած—10 ր. 70 կոպէկ եւ Պետրոս Իրիզէլեանի հարսանիքում—21 րուբլի

51 կոպէկ. ընդամենը Բաթումից 32 րուբլի 21 կոպէկ. Դլլարից՝ Եզոր Խաչիկեանից—10 րուբլի, Զաքաթալայից՝ Ղազար Գրիգորեանից—10 րուբլի, Ռոստովից՝ Վաղարշ Բալուեանից—5 րուբլի, Ախալցխայից՝ Եղբ. Գրիգորեաններից—3 ր. Գիվիից՝ Իւան Մարտիրոսեանից—3 րուբլի, Մարիուպոլից՝ Ս. Մարգարեանից—2 րուբլի, Բաթումից՝ Ս. Դանիէլեանի միջոցով—28 րուբլի 10 կոպէկ, ժողոված հետեւեալ անձերից.—Ս. Դանիէլեան 5 րուբլի, Ա. Տէր-Բաղդասարեանց 2 րուբլի, Մ. Աղէքսանդրեան, Հ. Փիրումեան, Ա. Մնդոեան, Խ. Մակիչեան, Հ. Կոստանեան, Ա. Սուրէնեան, Եղբ. Եսաեան, Գ. Օհանեան, Կ. Կասպարեան, Խ. Փէթփամեան, Մ. Աղիպրէկով, Մ. Աղաւալեան—1-ական րուբլի. Կ. Գուլիչանով, Մ. Իգիթխանեան, Ա. Եանըխեան, Դ. Աղաեան, Ա. Դաւրիշեան, Գրիգեան, Ս. Սողոմոնեան, Եղբ. Պապաեան, Մ. Մաշինեան, Ա. Հայրապետեանց, Գ. Ասատուրեան, Ա. Նիկողոսեան, Վ. Հ. Լալայեան, Բ. Զօրաբեան, Ն. Ախպատէլով, А. Ульмеръ, Шавердовъ—50-ական կոպէկ, Վ. Բախչինեան 40 կոպէկ եւ Ա. Աղաբեան 20 կոպէկ։

Ընդամենը 232 րուբլի 31 կոպ., իսկ նախկին ստացուած հետ միասին 860 րուբլի 46 կոպէկ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կովկասեան կառավարչապետ իշխան Գոլիցին չորեքշաբթի, փետրվարի 13-ին, Բաքուի առաւօտեան գնացքով վերադարձաւ Թիֆլիս այն ճանապարհորդութիւնից, որ նա ձեռնարկել էր դէպի Շամախի։ Կառավարչապետի հետ միասին Թիֆլիս վերադարձաւ նաեւ կովկասեան զինուորական շրջանի շտաբի կառավարիչ գեներալ Բելեավսկի եւ կառավարչապետի գրասենեակի փոխ-դիրեկտոր փաստաբան Տրոֆիմով։

—

Ամենայն հայոց Վեհափառ կաթողիկոսը, անցեալ ռուս լրագիրների ասելով, մտադրութիւն ունի առաջիկայ ամառ-աշնանը Թիֆլիսից ուղեւորվել դէպի Կիլիկիա։

—

«Кавказъ» լրագիրը հաղորդում է, որ Ներքին գործերի մինիստրութիւնը անցեալ յունվար ամսի 29-ին հաստատել է հայոց դրամատիքական ընկերութեան կանոնադրութիւնը։

—

Թիֆլիսի նահանգապետի պ. պաշտօնակատար յայտնում է ի տեղեկութիւն ամենքի, որ նա բաց է արել նուիրատուութիւնների ընդունութիւն յօգուտ չափահասներին, որ եւ որ կարող են հնարաւորութիւնները կազմակերպելու... Նահանգապետի գրասենեակում (Զաւքաժանեանի փողոց) ժամը 10-ից մինչեւ 12-ը։

—

Վիկտոր Հիւգօյի ծննդեան յոբելեանի առթիւ Թիֆլիսի արտիստական ընկերութեան դահլիճում տրուեց «Ռիւի-Բլազ» պիեսը, որի մէջ մասնակցում էին Ադելհէյմ եղբայրները։ Ռոբերտ Ադելհէյմ աջողութեամբ կատարեց Ռիւի-Բլազի դերը։ Ներկայացումը վերջանալուց յետոյ վարագոյրը նորից բարձրացաւ եւ հանդիսականների առաջ բացվեց մի չքեղ տեսարան։ Բարձրութեան վրա կանգնած էր ծերունի Վիկտոր Հիւգօ, նրա չուրջը մուսաներ, իսկ ստորոտում նրա գրուածքների հերոսները բնորոշ զգեստներով։

—

Տեղական լրագիրները, հիմն ընդունելով Պետերբուրգի մի երկու ռուսաց լրագիրների հաղորդած սխալ լուրը, յայտնեցին, որ Թէհրանում, տիկին Վարվառէ Քանանեանի նպաստով, բացվել է Լազարեան ճեմարանի պէս մի ինստիտուտ։ Այդ լուրը կատարելապէս սխալ է. ոչ մի ինստիտուտ բացված չէ Թէհրանում։ Ռուս լրագիրներին սխալեցնողն եղել է, երեւի, այն իրողութիւնը, որ տիկին Քանանեան դեռ երկու տարի առաջ նուիրեց 50,000 րուբլի Պարսկաստանում մի ծխական դպրոց հիմնելու համար։ Այդ դպրոցը նոյն իսկ մինչեւ այժմ չէ բացված։

—

Հանգուցեալ Գ. Մ. Թամամչեանի մայրը ներկայացրել է Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեանը 10,000 րուբլի, որպէս զի այդ գումարի տոկոսով մի թոշակ հիմնվի Պետերբուրգի համալսարանի իրաւաբանական ֆակուլտէտի ուսանողների համար՝ համաձայն հանգուցեալի կողմից յայտնված ցանկութեան։

—

Ինչպէս երեւում է Թիֆլիսի ձրի եւ էժանագին ճաշարանի վարչութեան կողմից մեզ ուղարկված հաշուից, 1901 թուականի ընթացքում յիշված ճաշարանը ունեցել է 6,486 րուբլի 63 կոպէկ մուտք, իսկ մնացորդ դրամ նախընթաց տարվանից—6,471 րուբլի 53 կոպէկ, ընդամենը—12,958 րուբլի 16 կոպէկ։ Ծախք եղել է ճաշարանում նոյն թուականի ընթացքում—7,449 րուբլի 91 կոպէկ, մնացորդ գումար առ 1-ն յունվարի 1902 թւի—5,508 րուբլի 25 կոպէկ։ 1901 թուականին ճաշարանից տուած է 112,171 ճաշ, որոնցից 106,900-ը ձրի, իսկ 5,271-ը վճարով։ Ի դէպ, հարկաւոր ենք համարում յիշեցնել, որ փետրվարի 23-ին Թիֆլիսի ժողովարանում յօգուտ այս ձրի եւ էժանագին ճաշարանի պէտք է տեղի ունենայ պարահանդէս կոնցէրտային բաժանմունքով եւ թոււցիկ պօստով։ Երեկոյթի կարգադրիչ լինելու է տիկին Ե. Աւթանդիլեան, որ տիկին Վ. Եւանգուլեանի հետ միասին այժմ յանձն է առել ճաշարանի կառավարչութիւնը։

—

Փետրվարի 12-ին ծերութեան հասակում վախճանվեց Թիֆլիսում պետական խորհրդական Ցարութիւն Մարկոսեանը։ Հանգուցեալը յայտնի էր իբրեւ բարեգործ եւ ուսումնասէր մի մարդ. 1868 թուականին սեփական միջոցներով բացեց Թիֆլիսում իր ժամանակին միակ օրիորդաց ուսումնարանը, որտեղ սովորում էին 40-ի չափ յատկապէս աղքատ արհեստաւորների երեխաներ։ Այդ դպրոցում ուսումը ոչ թէ միայն ձրի էր, այլ եւ ուսումնական բոլոր պիտոյքները հիմնադրի հաշւով էին գնվում, իսկ աւելի աղքատ երեխաների համար նոյն իսկ չորեր էին բաժանվում։ Ուսումնարանը գոյութիւն ունեցաւ մինչեւ ութսունական թուականների վերջերը, երբ ծխական դպրոցների ծրագիրը հիմնական փոփոխութեան ենթարկվեց։ Հանգուցեալը հարուստ չէր եւ մխտութեան ատրիճանի խնայող էր, բայց իր վերջին կոպէկը չէր խնայում ուսումնածարաւ աշակերտների եւ ուսանողների կարիքները հոգալու, գիմնազիայում, ռէալական դպրոցում եւ տեղական գրեթէ բոլոր ուսումնարաններում պահում էր տարեկան 2—3 աշակերտ. նրա հաշւով աւարտել են ուսանողներ Ֆրանսիայում, Գերմանիայում եւ Ռուսաստանում, նրա հաշւով ամուսնացել են չատ աղքատ օրիորդներ, նրա կոպէկներով ապրում էին մի քանի ընտանիքներ։ Նա այս բոլորը անում էր ոչ իբրեւ ցոյց, այլ համեստ կերպով։ Հանգուցեալը երկար տարիներ հոգաբարձու է եղել Ներսիսեան դպրոցում. ժամանակակից էր Պետրոս Շանշեանի ու նրա գաղափարակիցը ու մտերիմ բարեկամն էր։ Նա իր կեանքի մինչեւ վերջին րոպէները պարապում էր աստուածաբանական գիտութիւններով. մի քանի հարցեր հիմնաւորապէս ուսումնասիրելու համար 70 տարեկան ծերունին գնաց Պարիզ, որտեղ 2 տարի չարունակաբար տեղական գրադարաններում պարապում էր, ինչպէս մի երիտասարդ եւ ուսումնածարաւ ուսանող։ Նա թողեց մի ահագին աշխատութիւն Աստուածաշնչի մասին, որը եւ մտադիր էր տպագրել տալ արտասահմանում, բայց ակարութիւնը եւ յոգնածութիւնը արգելք եղան նրա այդ մտադրութեանը։

—

Մեզ հաղորդում են, որ փետրվարի 8-ին Թիֆլիսում վախճանվեց Սամարկանդի վաճառական չուչեցի Միքայէլ Ղուկասեանը։ Հանգուցեալը Սամարկանդի իր կալուածները բաժանել է 120 մասի. դրանից $^{2}/_{3}$ կտակել է իր քրոջը եւ ազգականներին, իսկ $^{1}/_{3}$ զանազան ազգային հաստատութիւններին։ Ամբողջ կարողութեան մի երրորդը, այսինքն 40 մասը, բաժանել է հետեւեալ հասարակական հաստատութիւններին.—Ղարաբաղի հայոց հոգեւոր դըպրոցին 15 մաս, Ներսիսեան դպրոցին 5 մաս, Գէորգեան ճեմարանին 5 մաս, Ցոնանեան դըպրոցին 3 մաս, Մօսկվայի եւ Պետերբուրգի չքաւոր ուսանողներին 5 մաս, վերջապէս Շուշու երկու եկեղեցիներին (Ագուլեաց եւ Ղազանչեցւոց) մէկ մէկ մաս։ Կտակը ուշադրութեան արժանի է այն կողմից, որ հանգուցեալը խնդրում է իր կտակակատարներին չարունակել իր գործերը եւ յիշեալ բոլոր հասարակական հաստատութիւնները մասնակցում են գործին իբրեւ բաժնետէրեր ու իւրաքանչիւր տարի պէտք է ստանան իրանց դիվիդենդները։ Այդ քառասուն բաժինը, որը հանգուցեալը կտակել է բարեգործական նպատակների, իւրաքանչիւր տարի կարող է տալ մօտ ութ հազար րուբլի դիվիդենդ»։

—

Ռուսաց Կայսերական Աշխարհագրական ընկերութեան Կովկասեան բաժնի այս տարվայ տեղեկագրի առաջին համարի մէջ, որ լոյս տեսաւ երէկ, զետեղված է բաժնի անդամ Հ. Աոաքելեանի մի յօդուածը հայր Ղեւոնդ Ալիշանի մասին «Ալիշանի յիշատակին» վերնագրով։ Յօդուածի նպատակն է ծանօթացնել ռուսաց հասարակութիւնը Ալիշանի գրական եւ, գլխաւորապէս, նրա աշխարհագրական-ազգագրական աշխատութիւնների հետ։

—

ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ պ. Գր. Չալխուշեանը գրում է մեզ. «Գամառ-Քաթիպայի արձանի բացման հանդէսին Մօսկվայի պատգամաւոր Աւետիս Պօղոսեանը ցանկութիւն էր յայտնել իր հաշւով պատրաստել տալ բանաստեղծի կիսարձանը արոյրից եւ նուիրել Էջմիածնի թանգարանին։ Կիսարձանը արդէն պատրաստ է։ Պ. Պօղոսեանը մտադիր է հէնց այս ամառ դնել նրան Գէորգեան ճեմարանի բագում. պատուանդանը մտադիր է շինել տալ Էջմիածնի տեղական քարերից։ Լաւ եւ գեղեցիկ մտադրութիւն, եւ եթէ Գամառ-Քաթիպայի մարմինը չը կարողացանք տեղափոխել Էջմիածին, գէթ կիսարձանը կը լինի այնտեղ կանգնած։»

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Կիրակի, փետրվարի 10-ին, քաղաքային կլուբի դահլիճում տեղի ունեցաւ մի պարահանդէս, յօգուտ քաղաքիս տարրական ուսումնարանի։ Պարահանդէսի հետ ռուս թատերասէրները ներկայացրին երկու վօդեվիլներ։ Խաղացին «Женихъ» եւ «Дуэль» 1 արարուածով կատակերգութիւնները։ Իսկ հինգշաբթի, ամսիս 14-ին, յօգուտ նոյն ուսումնարանի, լինելու է մի ժողովրդական համերգ, որը տալու է քառաձայն երկսեռ խումբը, խմբապետ պ. Տէր-Կարապետեանի ղեկավարութեամբ։ Թատերասէրների խումբը է պատրաստվում բարեկենդանին Շամախու վընասվածների օգտին մի ներկայացում տալու։»

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Ահա 5—6 օր է, որ այստեղի մսավաճառներից մէկի մօտ ծառայող, Օլավէրթ գիւղացի, մօտ 20 տարեկան մի երիտասարդ է անհետացել։ Մսավաճառը դրա մասին արդէն յայտնել է ոստիկանութեանը։ Այս դէպքի մասին քաղաքում հազար ու մի ենթադրութիւններ են անում։»

—

ՍԵՒ ՔԱՂԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Այսօր, փետրվարի 10-ին, Սեւ քաղաքի ժողովրդական աուդիտօրիայում ռուս սիրողները տուեցին 8-րորդ ներկայացումը։ Խաղացին «Կրեչինսկու հարսանիքը»։ Դահլիճը լի էր երկսեռ ժողովրդով, մեծ մասը հասարակ բանւոր դասակարգից։»

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Մինչեւ այսօր եղանակը գարնանային էր. ծառերը ծաղկել, մանիշակը բուսել էր, որ Ղարաբաղում միանգամայն չը տեսնված բան էր, նոյն իսկ երկու օր չարունակ յորդ անձրեւ եկաւ։ Բայց այսօրվանից եղանակը միանգամայն փոխվել է. ամպը պատած է երկինքը, սաստիկ ձիւն է գալիս եւ սաստիկ ցուրտ է։ Ձմեռը այժմ է սկսվել։ Եղանակի այսպիսի յանկարծակի փոփոխութեան պատճառով գրեթէ բոլոր ծաղկած ծառերը ցրտահար եղան»։

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ մեզ գրում են. «Մեզ հասաւ այն սարսափելի պատահարի բօթը, որին հարեւան Նորադուզ գիւղից զոհ են գնացել վեց հոգի նաւաստիներ։ Աղէտը տեղի է ունենում այս անգամ ոչ թէ ալեկոծութիւնից, այլ լոկ մարդկային անզգուշութիւնից, եւ ահա ինչպէս։ Ջրասոյզ եղած նաւակը ուղեւորվում է Նորադուզ հակառակեան Շօրժա գիւղից, վեր առնելով հետը, բացի վերոյիշեալ վեց հոգուց եւ չորս եզ, որոնք յետոյ դառնում են փորձանքի իսկական պատճառը։ Առհասարակ անասունները չափազանց վախկոտ են ջրից եւ ամեն կերպով խորշում են նաւը բարձրանալ. իսկ երբ այդ կատարվում է՝ նրանք մինչեւ ցամաք հասնելը չարունակ անհանգիստ չարժվում են նաւի մէջ։ Ականատեսները, որոնք այդ մի եւ նոյն ժամանակ գտնված են լինում նոյնպէս լճի երեսին, ի հարկէ ուրիչ նաւով, պատմում են, թէ իրանք հեռուից տեսան կործանվող նաւի առագաստը՝ կպած ջրի մակերեւոյթին, եւ որովհետեւ այդ հանգամանքը ինքն ըստ ինքեան կասկածելի էր, ուստի իսկոյն ուղղում են այն կողմը իրանց ճանապարհը—օգնութիւն հասցնելու նպատակով։ Սակայն, րոպէ չանցած, տարօրինակ դրութեան հասած առագաստը խորասուզվում է եւ բոլորովին անհետանում, եւ երբ նրանք հասնում են տեղը, ոչինչ չեն տեսնում։ Այսպէս թէ այնպէս, ամսիս 6-ին, ժամը մօտ երեկոյեան, այդ անլուր դրաման անգթաբար յափշտակելով վեց ծաղիկ հասակներ, նրանց կանանց եւ երեխաներին թողել է որբ ու անտէր։ Խեղդվածներից հինգը պսակված են, իսկ մէկը նշանված է լինում։ Այսօր ջուրը ափ է դուրս բերել եզներից մէկու դիակ։ Ջեռք են առնված միջոցներ՝ որոնելու եւ մարդկային դիակները, բայց մինչեւ հիմա բոլոր ջանքերը անցել են ապարդիւն»։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Հետեւեալ ամիսներում մեր գաւառի մի քանի գիւղական համայնքներում պէտք է կայանան տանուտէրների, գիւղական դատաւորների եւ միւս պաշտօնատար անձանց ընտրութիւններ։ Ահա մի քառասուն տարի է, որ գիւղական ինքնավարութիւնը գոյութիւն ունի մեզանում, բայց մեր գիւղացին մինչեւ հիմա էլ ամենափոքր գաղափար անգամ չունի դրա մասին, ամենաթոյլ քաղաքացիական զգացմունք անգամ ձեռք չէ բերել այդ երկար տարիների ընթացքում, ոչ իր իրաւունքներն է հասկանում, ոչ պարտականութիւնները ճանաչում։ Շարունակ «ընտրվում» են գիւղական кулак-ները կամ նրանք, որոնք ամենից չատ կարող են «րաւ» խմել։ Այդ է պատճառը, որ գաւառի գիւղական առեւտրը դառել են մի-մի օղետուն եւ տանուտէրների ամենագլխաւոր գործունէութիւնը կայանում է կաշառակերութեան մէջ։ Թէ մեր գիւղացիները իրանց անտարբերութիւնով եւ հօտային վերաբերմունքով որքան չարիք են բերում իրանց գլխին, աւելորդ է ասել, եւ մի՞թէ իրանք չեն հասկանում։ Ժամանակ չէ, վերջապէս, որ հասկանան։ Մի՞թէ ժամանակ չէ, որ գիւղական ընտրութիւնների ժամանակ կանոնաւոր քուէտուփեր ու քուէարկութիւններ լինեն։ Ցոյս ունենք, որ այս անգամ, վերջապէս, մեր գիւղերը կաշխատեն չատից-քչից կրթված անձերին ընտրել տանուտէրների, դատաւորների եւ այլ պաշտօնների համար»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԻԼԻԿԻԱՅԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆ

—

Ինչպէս երեւում է, Կիլիկիայի թեմը ... է նոր կաթողիկոսի ընտրութեան պատրաստութիւններ տեսնէ, որովհետեւ այդ պաշտօնի համար ընտրված Երիցեան Գէորգ եպիսկոպոսը վերջնականապէս հրաժարվել է։ Դեռ մինչեւ այսօր չը պարզվեցին այդ հրաժարականի պատճառները. այժմ մեզ ուղարկված են Պօլսի պատրիարք Օրմանեանի եւ Երիցեան եպիսկոպոսի մէջ փոխանակված պաշտօնական գրութիւնների պատճէնները, որոնց հիման վրա կարելի է որոշ գաղափար կազմել հրաժարականի պատճառների մասին։

Ցունվարի 9-ին գրված պաշտօնական գրութեամբ Օրմանեան պատրիարքը նկատել է տալիս Երիցեան եպիսկոպոսին, որ նրա հանդգնութիւնը՝ ընդունել այն պաշտօնը, որին կոչել է նրան օրինաւոր ընտրութեամբ Կիլիկիայի ժողովուրդը, անքաւելի է մի ազգի ընդհանրութեան առաջ, որովհետեւ Երիցեան եպիսկոպոսը մի այնպիսի փաստ չէ ... նում ժողովրդի առաջ, որի դիմաց ամեն ... պարտաւորվի լռել։ Այն առարկութիւնը, ... նա կանխաւ, ընտրութիւնից առաջ, հրաժարվել է, ընդունելի չէ, որովհետեւ հրաժարականները պաշտօնապէս չեն տրվել ընտրողական ժողովին. ընդհակառակը, Երիցեան սրբազանը, իր ընտրութիւնից յետոյ, ամբողջ երկու չաբաթ չարունակ եւ մտադիր շնորհակալութիւններ էր ընդունում եւ իրան, պատրիարքի հետ, ծրագիրներ էր կազմում իր առաջիկայ ուղեւորութեան եւ գործունէութեան մասին. «ի միասին սկսանք—գրում է պատրիարքը—ծրագիրներ կազմել թէ ինչ ճամբով եւ որ ժամանակ եւ ինչ պայմաններով պէտք է կատարել ձեր ուղեւորութիւնը ի Սիս, թէ որ ձեր որ գործերու եւ որ գործեր որ անձերի դէպ է յանձնել կաթողիկոսութեան պէտքերը լրացնելու, թէ ինչ արտաքին եւ դրամական պէտք կայ եւ ինչ կերպով հնար է հայթայթել, թէ ինչ կազմակերպութիւն յարմար գոյն է կաթողիկոսական աթոռոյն վարչութեան, թէ ինչ հիմերու վրա ի դէպ է հայթայթել պետական եւ ազգապետական աթոռներու ուղիղ, օգտակար եւ տեւողական յարաբերութիւններ կազմաւորել»։

Դրանից յետոյ պատրիարքը անցնում է Երիցեանի հրաժարագրերի մէջ առաջ բերած առարկութիւնների հերքման։ Առաջին առարկ...

Թիւնը այն է եղել, թէ «ձեռնադրութեան մաշտոցի մէջ ընծայելոյն համար կը փնտռվի նրա յօժարութիւնը կամ կամաւորութիւնը»։ Դրան պատասխանում է պատրիարքը, թէ ամեն մի անձն եկեղեցական կարգին որ եւ է կոչման մտնելու ազատութիւնը ունի, բայց երբ մի անգամ մտաւ եւ ստանձնեց եկեղեցական կոչումը, այլ եւս նա զրկվում է յօժարութեամբ վարվելու ազատութիւնից եւ նա պարտաւոր է ստանձնել այն ամեն պաշտօնը, որ եկեղեցին յարմար է տեսնում տալ տան, այլապէս նա իր կոչման դէմ մեղանչած կը լինի։ Երկրորդ առարկութեան, թէ կաթողիկոսական պաշտօնի արժանաւորութիւնը եւ կարողութիւնը չունի, պատրիարքը պատասխանում է, խոստովանելով, որ իրանց եկեղեցականներից ոչ մինը չունի իր պաշտօնի արժանաւորութիւնը, բայց երբ օրինաւոր ու կանոնական ընտրութեամբ իրանցից մինը կոչվում է այս կամ այն պաշտօնին, կարողութեան կամ անկարողութեան դատաստանը պէտք է թողնել ժողովրդին, որովհետեւ եպիսկոպոսական հովուութեան տստիճանը ունեցող մէկի համար հովուական պաշտօնի անկարողութեան չքմեղանքը երբէք ընդունելի չէ։ Երրորդ առարկութեան թէ «այդ վիճակ պիտի լինի ինձ համար մշտատեւ տառապանք խղճմտանաց», պատրիարքը պատասխանում է. «Եթէ խղճի խայթը ի ձեզ կը զօրանայ, չէք կարծել որ աւելի մեծ խղճի խայթ մը պատճառէ ձեզի, երբ ձեր հրաժարականը ժողովուրդ մը սրտաբեկէ, տխրեցնէ, նոր դժուարութեանց դուռ բանայ, նորանոր ծանրութիւններ պատճառէ, կրկին լուծում մը անհրաժեշտ ընէ, այդ նախատեսութիւններ պէտք է աւելի խայթ պատճառեն ուղղամիտ խղճի մը»։

Պատրիարքը վերջացնում է իր գրութիւնը այս յորդորով. «պարագաներ կան, եղբայր պատուական, յորս ամեն անձնական եւ անհատական տեսութիւն կամ համոզումն պէտք է տեղի տայ հանրութեան ձայնին եւ կամքին»։

Երիցեան եպիսկոպոսը յունվարի 21-ին գրած իր պատասխանագրով աշխատում է հերքել պատրիարքի փաստերը եւ իբրեւ եզրակացութիւն գրում է. 1) «Կը սիրեմ եւ կը յարգեմ Կիլիկիոյ աթոռը, բայց նախամեծար կը համարիմ մնալ միշտ յեպիսկոպոսական ուխտիս միաբանութեան ս. Էջմիածնի. 2) յօժար եմ աշխատիլ Կիլիկիոյ համար ալ, բայց կը նախընտրեմ ծառայել ս. Երուսաղէմի աթոռոյն, որ նոյնպէս ազգինն է. 3) չեմ կրցած ըմբռնել կաթողիկոսութեան մը նշանակութիւնը, որ ենթարկուած ըլլայ պատրիարք եպիսկոպոսի մը իշխանութեան՝ իբրեւ ազգապետական աթոռոյ»։

Մեզ թւում է, որ Գէորգ եպիսկոպոսի հրաժարականի միակ շարժառիթը պէտք է որոնել աւելի վերջին հանգամանքի մէջ։ Իբրեւ կաթողիկոս, նա չէ կամենում ենթարկվել Կ. Պոլսի պատրիարքի իրաւասութեան, մոռանալով, որ Կիլիկիան յամենայն դէպս Թիւրքիայի հայոց եկեղեցական վարչութեան մէջ մի թեմ է կազմում այն զանազանութեամբ, որ նրա թեմական առաջնորդը կաթողիկոսի տիտղոս է կրում։ Ցամենայն դէպս պարզվում է մի հանգամանք, որ հրաժարման պատճառները լոկ անձնական են եւ ներկայ հարցում մենք Օրմանեան պատրիարքի տեսութիւնը աւելի ուղիղ ենք գտնում։

Հ. Ա.

ԲԱՂԴԱԴԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ
(Նամակ Գերմանիայից)

Բերլին, փետրվարի 17-ին

Գերմանական հասարակութիւնը նորից իր ուշադրութիւնը ուղղել է դէպի արեւելք, դէպի Թիւրքիա։ Մօտ օրերս հեռագիրը Կ. Պոլսից տեղեկութիւն բերեց, թէ սուլթանը վերջնականապէս հաստատել է Բաղդադի երկաթուղու կօնցեսսիան։ Ուրեմն շուտով հնարաւոր պիտի լինի գործը սկսել, մի գործ, որ այնպիսի վարդագոյն ապագայ է խոստանում գերմանական կապիտալի համար, որ այնքան մեծ յոյսեր է տալիս նրա կառավարութեանը։

Շատ շատերը համոզված են, որ այդ հսկայական ձեռնարկութիւնը Գերմանիայի արդիւնագործութիւնը պիտի ազատէ անսպասելի կրիզիսներից, նրա առաջ բաց անելով նոր եւ լայնարձակ վաճառանոցներ, իսկ միւս կողմից նա որոշ չափով պիտի սահմանափակէ բանուորական շարժումը, անգործ պրօլետարիատի ահագին մասը տեղափոխելով Թիւրքիա։

Ահա այդ գեղեցիկ հեռանկարն էին պատկերացնում անցեալներում լոյս տեսած լրագրական յօդուածները եւ մենագրութիւնները (Մենց, Շլագինտվայտ, Շնայդեր եւ այլն)։ Իսկ այժմ, երբ մօտեցել է գործի սկիզբը, բոլորովին այլ ձայն է լսվում, այն եւս բաւական հեղինակաւոր աղբիւրներից։ Դ-ր Րօրբախն ու Գօլց-փաշան են այդ ձայները հնչեցնողները։

Դ-ր Րօրբախ, որ երկու անգամ ճանապարհորդել է Փոքր-Ասիայում ու Միջագէտքում եւ լաւ ծանօթ է տեղական պայմաններին, սրանից մի քանի օր առաջ լոյս ընծայեց իր մի աշխատութիւնը «Die Bagdadbahn» վերնագրով։ Այդ գրուածքում նա ցոյց է տալիս, թէ Բաղդադի երկաթուղին որքան ձեռնտու է գերմանացիների համար քաղաքական ու տնտեսական տեսակէտից. իսկ գերմանական գաղութներ հիմնելու հարցի մասին միանգամայն բացասական կարծիք է յայտնում, պատճառ բերելով այն հանգամանքը, թէ կլիման անհամապատասխան է գերմանացիների համար, թէ Թիւրքիան խէթ աչքով կը նայէ այդ բանի վրա եւ դրանից դրդված՝ արգելքներ կը յարուցանէ գերմանական միւս, աւելի կարեւոր ձեռնարկութիւնների առաջ։

Գրեթէ այդ մի եւ նոյն կարծիքն է յայտնում եւ գերմանացի գեներալ Գօլց-փաշան իր մի յօդուածում, որ հրատարակել է «Asien» ամսագրի № 3-ում, դարձեալ «Die Bagdadbahn» խորագրով։

Հարկաւոր է յիշել, որ այդ Գօլց-փաշան էր, որ բարեկարգեց թիւրքական զօրքը եւ մինչեւ օրս էլ մտերիմ յարաբերութեան մէջ է սուլթան Համիդի հետ. այդ Գօլց-փաշան էր, որ անցեալ աշնան Բերլինում հիմնեց «Գերմանական-Ասիական ընկերութիւնը» եւ նրա օրգան «Asien» ամսագիրը։

Մի այդպիսի անձնաւորութեան կարծիքը առաջնակարգ նշանակութիւն կարող է ունենալ ներկայ հարցում։ Ուրեմն աւելի մօտիկից ծանօթանանք այդ կարծիքի հետ։

—Կ. Պոլսից մինչեւ Բաղդադ երկաթուղու գիծ անցկացնելը, այսպէս է սկսում Գօլց-փաշան իր յօդուածը, սուլթան Աբդուլ-Համիդի ամենաքաղցր ծրագիրներից մէկն է եւ նա ուզում է գերմանացիների օգնութեամբ իրագործել այդ ծրագիրը։ Քաղաքական ոչ մի ստնձրգութիւն չը կարողացաւ նրան հեռացնել այդ նպատակից։ Պատճառն այն էր, որ սուլթանը համոզված է, թէ Գերմանիան Թիւրքիայի շահերին վնասող ոչ մի կողմնակի նպատակ չի ձգտի...

Անվիճելի է, որ Բաղդադի երկաթուղին շատ մեծ նշանակութիւն պիտի ունենայ Թիւրքիայի համար։ Ճիշդ է, վերջին երկու դարերի ընթացքում նրա սահմանները փոքրացան, բայց այդ բանը համեմատաբար չնչին անզօրութեան նշան պիտի համարել։ Թիւրքիայի հիմքը մահմեդական ժողովուրդն է, իսկ նա հէնց սկզբից այնքան բազմաթիւ չէ եղել, որ կարողանար ընդարձակ գաւառները երկար ժամանակ իր ձեռքում պահել...

Ներկայումս եթէ կարելի լինի Թիւրքիայի ներքին ոյժերը կենտրոնացնել եւ ամրապնդել, այն ժամանակ կը բացվի փրկութեան ճանապարհը, կը սկսվի պատմական զարգացման մի նոր շրջան։ Հէնց այդ համոզմունքից դրդված սուլթանը աշխատում է կենտրոնացնել իր պետական ոյժերը, ձգտում է պինդ կապերով միացնել հեռաւոր գաւառները։ Այդ միջոցների շարքում առաջնակարգ տեղը բռնում է արագ հաղորդակցութիւնը... Բաղդադի երկաթուղին պէտք է լինի որոշ չափով կենտրոնագիծ երկաթուղային այն ցանցի, որ վերջին ժամանակներս սկսվել է Անատոլիայում...

Տնտեսական տեսակէտից էլ այդ գիծը մեծ նշանակութիւն ունի, որովհետեւ անցնելու է Միջագետքի ու հին Բաբելոնի միջով, որոնք հին ժամանակներում այնքան յայտնի էին պտղաբերութեամբ ու ծաղկած դրութեամբ...

Գալով այն հարցին, թէ այդ երկաթուղին որքան մեծ նշանակութիւն պիտի ունենայ համաշխարհային հաղորդակցութեան համար, բաւական է յիշել, որ այժմ Լօնդօնից մինչեւ Բօմբէյ կարելի է հասնել 15 օրում, իսկ այդ գծով—11 օրում...

Երկաթուղու ամբողջ գիծը պիտի ունենայ 2400 կիլօմէտր երկարութիւն եւ պիտի անցնէ հետեւեալ կէտերով՝ Պոլիս, Էսկիշիհար, Կարահիսար, Կօնիա, Ադանա, Մօսուլ, Բաղդադ եւ Բասրա։

Դրանից յետոյ հեղինակը նկարագրում է այդ գծի շրջակայ գաւառների պտղաւէտութիւնը եւ մի շարք պատմական փաստեր առաջ բերելով, գալիս է այն եզրակացութեան, որ կարելի է այդ կողմերում միլիօնաւոր նոր բնակիչներ հաստատել։ Բայց նա խորհուրդ է տալիս այդտեղ ոչ թէ գերմանական գաղութներ հիմնել, այլ, ընդհակառակն, զուտ մահմէդականներ բնակեցնել, որպէս զի նրանց միջոցով Թիւրքիայի ոյժը մեծանայ։

—Քաղաքական պատճառներով, շարունակում է Գօլց-փաշան, Թիւրքիայի զօրեղանալը միանգամայն ցանկալի է։ Ներկայումս մեր եւ օսմանեան պետութեան մէջ գոյութիւն ունեցող բարեկամական յարաբերութիւնները, ի հարկէ, աւելի կը բարձրանան։ Բայց մենք շահ կը ստանանք ոչ թէ գաղութներ հաստատելով, այլ գերմանական աշխատանքը եւ խելքն ու հնարագիտութիւնը շատացնելով։ Գերմանացի ինժեներները, տեխնիկները եւ վաճառականները իրանց գործունէութեան համար նոր եւ արդիւնաւոր ասպարէզ կը գտնեն...

Ահա այդ է Գօլց-փաշայի կարծիքը։ Հաւանականօրէն այդ կարծիքին կողմնակից է եւ գերմանական կառավարութիւնը։

Ն. Թ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Berliner Tageblatt» լրագիրը հաղորդում է, թէ այժմ Լօնդօնում ֆրանսիական դեսպանի եւ անգլիական արտաքին գործերի մինիստրի մէջ տեղի են ունենում բանակցութիւններ, որոնք վերաբերում են ոչ միայն Նիւ-Ֆաունդլէնդին եւ Նոր-Գէբրիդեան կղզիներին, այլ եւ նպատակ ունեն անգլօ-ֆրանսիական ընդհանուր գաղթականական համաձայնութիւն կազմել։ Այդ համաձայնութիւնը, ի միջի այլոց, պէտք է վերաբերի նաեւ Մադագասկար կղզուն, Զանզիբարին եւ Նիգեր գետի շրջանին։ «Berliner Tageblatt» ասում է, թէ անգլօ-ֆրանսիական այս համաձայնութիւնը կապելու համար գլխաւորապէս աշխատում են ֆրանսիական արտաքին գործերի մինիստր Դէլկասսէ եւ Լօնդօնի ֆրանսիական դեսպան Կամբօն եւ թէ նրանց ջանքերը կը պսակվեն կատարեալ աջողութեամբ։

—Էլէքտրականութեամբ, ըստ երեւոյթին, վճռված է փարատել բազմադարեան խաւարը, որ այժմ տիրում է եգիպտական բուրգերում։ Մասպէրօ, եգիպտական հնութիւնների վարչութեան գլխաւոր դիրեկտորը, «Berliner Tageblatt» լրագրի ասելով, վճռել է էլէքտրական լուսաւորութիւն սարքել հին եգիպտական յիշատակարանների ներսում, որոնք ամենից աւելի գրաւում են այցելուների հետաքրքրութիւնը։ Էլէքտրական լուսաւորութեան առաջին փորձը արված է արդէն Կարնակի նշանաւոր տաճարում։ Այժմ Մասպէրօ պատրաստութիւններ է տեսնում լուսաւորելու բուրգերի ներքին մասը։ Մինչեւ այժմ շատ այցելուներ, մանաւանդ կանայք, վախենում էին մտնել բուրգերի մութ անցքերի մէջ եւ բաւականանում էին միայն արտաքուստ նայելով բուրգերի վրա կամ ամենաշատը փորձում էին բարձրանալ բուրգերի գլուխը։ Այցելուներից շատերը ցանկութիւն են յայտնում, որ բացի էլէքտրական «լուսաւորութիւնից» շինվեն եւ բարձրացնող մեքենաներ, որոնցով կարելի լինի առանց դժուարութիւնների, որոնք այժմ անխուսափելի են, բարձրանալ բուրգերի գագաթները։

—Անգլիական լրագիրներից շատերը խիստ լեզուով են խօսում գերմանական պրինց Հէնրիխի ճանապարհորդութեան մասին դէպի Ամերիկա։ «Daily Telegraph» նկատում է, թէ Գերմանիան անպատուաբեր դիրք է բռնել Միացեալ-Նահանգների վերաբերմամբ։ Նա գործ է դրել բոլոր, աւելի քան կասկածելի միջոցները նրա համար, որ ձեռք բերէ մի այնպիսի երկրի եւ ժողովրդի բարեկամութիւնը, որոնց նա մինչեւ այժմ արհամարվում էր։ «Daily Mail» ասում է, թէ Անգլիայում ոչ ոք չի նախանձի այն հանդիսաւոր ընդունելութեանը, որ անվում է պրինց Հէնրիխին Ամերիկայում. ամենքը նրան բարի ճանապարհ են ցանկանում՝ համոզված լինելով, որ այդ այցելութիւնը ոչ մի բան չի փոխի միջազգային յարաբերութիւնների մէջ։ Նիւ-Եօրկի «Journal» լրագիրն եւս, խօսելով նոյն հարցի մասին, ասում է, թէ այն ոգեւորված ընդունելութիւնը, որ Միացեալ-Նահանգներում պատրաստվում են ցոյց տալ պրինց Հէնրիխին, մի պատասխան է Անգլիայի այն երկդիմի եւ կեղծաւոր քաղաքականութեան համար, որ նորերումս մերկացվեց գերմանական դեսպան Գօլլէբէնի նամակով։ Մինչեւ այժմ Անգլիան համարվում էր Միացեալ-Նահանգների միակ բարեկամը եւ այժմ նրա կեղծաւորութիւնը մերկացված է եւ դիմակը հանված նրա դէմքից։ «Պրինց Հէնրիխի ընդունելութիւնը Ամերիկայում,—ասում է լրագիրը,—յայտնում է մեր արհամարհանքը Անգլիայի այդ տեսակ գործունէութեան եղանակի վերաբերմամբ եւ մի եւ նոյն ժամանակ մեր շնորհակալութիւնը Գերմանիային՝ նրա անկեղծ բարեկամութեան համար»։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

13 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Թագաւոր Կայսրը փետրվարի 12-ին այցելեց բուխարական էմիրին։ Փետրվարի 12-ին Կայսերական Էրմիտաժի թատրօնում, Նոցա Մեծութիւնների Բարձրագոյն ներկայութեամբ, տեղի ունեցաւ ներկայացումն. հրաւիրվածների թւում գտնվում էր բուխարական էմիրը։ Ներկայացումից յետոյ ընթրիք կար, որից յետոյ Պավիլիօնական դահլիճում տեղի ունեցան պարեր։

ՄՕՍԿՎԱ։ Կազմվեց կանանց մի խումբ՝ նուիրատուութիւններ հաւաքելու եւ իրեր ուղարկելու համար Շամախի։

ԼՕՆԴՕՆ։ Կիտչենէր հաղորդում է, որ հօմանրների մի բատալիօն եւ երեք վաշտեր երկու թնդանօթներով, որոնք ուղեկցում էին դատարկ սայլախումբը, Վօլմարանստատի մօտ բօէրների զօրաբաժնի յարձակմանը ենթարկվեցին։ Տաք կուից յետոյ բօէրները գրաւեցին սայլախումբը. նրանց հալածելու համար ուղարկված է զօրաբաժին։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ Գերմանական «Հօհէնցօլէրն» զբօսանաւի վրա եղած հանդիսաւոր ճաշին պրինց Հէնրիխ ասեց, որ «առաջին անգամն է, որ Միացեալ-Նահանգների նախագահը գտնվում է գերմանական կայսերական նաւի վրա։ Տայ, Աստուած, որ դա վերջին անգամը չը լինի»։ Րուզվէլտ շնորհակալութիւն յայտնեց ներկայ այցելութեան համար եւ աւելացրեց, որ ինքն ուրախութեամբ սպասում է այն օրվան, երբ կը կարողանայ պրինց Հէնրիխի հիւրը լինել գերմանական պատերազմական նաւի վրա։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Փետրվարի 13-ին բուխարական էմիրը իր ժառանգով այցելութիւններ գործեց Կայսերական ընտանիքի Անդամներին եւ զինուորական մինիստրին։

Փետրվարի 13-ին Թագաւոր Կայսրը բաղդաւորեցրեց իր այցելութեամբ Պավլօվսկօե զինուորական դպրոցը։

14 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Правительственный Вѣстникъ» լրագրում հրատարակված է այն տեղեկութիւնների պրօգրամը, որոնք անհրաժեշտ են Կայսերական զինուորական բժշկական ակադէմիայի ուսանողներին՝ ծանօթացնելու համար նրանց զինուորական ծառայութեան հետ։

Բացատրելու համար ուսանող Պօմպասեվիչի մահվան լուրերի առիթով «Правительственный Вѣстникъ» լրագրի № 35-ում տպված տեղեկութիւնը, յայտարարվում է, որ, ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, փետրվարի 5-ի գիշերը Մօսկվայում անձնասպանութիւն գործեց Մօսկվայի Կայսերական համալսարանի ֆիզիկօ-մաթեմատիկական ֆակուլտէտի ուսանող Կօնօպասէվիչ։

Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորովնա իր սեփական միջոցներից տասը հազար րուբլի նուիրեց ի նպաստ Շամախի քաղաքի վնասված բնակիչների, գլխաւորապէս հագուստներ եւ կօշիկներ գնելու նրանցից ամենաչքաւորների համար։

Հրատարակված է. Թագաւոր Կայսրը, ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի ամենահպատակ զեկուցման համեմատ, Բարձրագոյն բարեհաճեց, որ թոյլ տրվի, որպէս փորձ, հինգ տարի ժամանակով, Կայսերական զինուորական բժշկական ակադէմիայում ընդունել, գիմնազիաներում ուսումն աւարտողների հետ հաւասար իրաւունքներով, բէալական եօթ դասարանն աւարտած երիտասարդներին, եթէ նրանք, ակադէմիան մտնելու ժամանակ, կամ ակադէմիայում լինելու առաջին տարին, լատիներէն լեզուից լրացուցիչ քննութիւն կը տան գիմնազիական չորս դասարանի դասընթացքի ծաւալով։

Փետրվարի 13-ին տեղի ունեցաւ ձկնաբուծութեան միջազգային կօնգրէսի երկրորդ ընդհանուր ժողովը։ Աւստրիայի ներկայացուցիչը հաղորդեց իր կառավարութեան հրաւէրը՝ հետեւեալ կօնգրէսը Վիէննայում կազմելու մասին։ Փետրվարի 17-ին կօնգրէսի անդամները գնում են Մօսկվա։

ԲԱԳՈՒ։ Փախաւ «Օրէն» ֆիրմայի կառավարիչ Պ. Ե. Ասլանօվ, տանելով ֆիրմայի 60,000 րուբլին եւ 150,000 ր. զանազան անձինքներից ստացված կանխավճարներ։—Փետրվարի 12-ին Անդրկովկասեան երկաթուղու Բուլախ կայարանի վրա խորտակվեց ապրանքատար գնացքը № 153. խորտակվեցին 7 վագօններ կէրօսինով։

ԼՕՆԴՕՆ։ Կիտչենէր զեկուցագրում է, որ 600 բօէրները փետրվարի 10-ին փորձ փորձեցին անցնել հարաւից դէպի Բոտա լճը։ Բօէրներից շատերին աջողվեց անցնել, այնպէս որ սպանվեցին 15 եւ վիրաւորվեցին 6 հոգի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Փետրվարի 13-ին Ձմեռնային պալատի Կօնցէրտային դահլիճում կայացաւ հանդիսաւոր ճաշ ի պատիւ բուխարական էմիրի։

ՍԱՄԱՐԱ։ Սամարայի նահանգի մի քանի գաւառներում ցինգա հիւանդութեան երեւալու դէպքեր եղան. մի գիւղում 52 դէպք կայ։

ՄԻՏԱՎԱ։ Այստեղից ձիեր են արտահան-

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 15 Февраля 1902 г.

վում դէպի Անգլիա։ Գնում են հրէայ մենա-վաճառները։

ԽԱՐԿՕՎ։ Այստեղ Օդէսայից ժամանեց ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Զէնգէր։

ՌԻԳԱ։ Այն էկսպօնէնտները, որոնց պարգեւներ են տրված այստեղի ցուցահանդէսում, հրաւիրվում են գրասենեակի կողմից ստանալ այդ պարգեւները։

ՌԻԳԱ։ «Գեներալ Սկօբելէվ» շոգենաւը, որը սառուցների մէջ ընկաւ, խորտակվեց. շոգենաւի ծառայողներին ազատեց «Երմակը»։

Փետրվարի 14-ին Թագաւոր Կայսրը այցելեց Նիկօլաեվսկօե խիժենէրնօե դպրոցը։

15 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Բարձրագոյն հրամանով հիմնվում է Պետերբուրգի համալսարանում մէջալ յանուն Մեծ Իշխան Ալէքսանդր Միխայլօվիչի։

ՕԴԷՍԱ։ Ռուսաց շոգենաւային ընկերութիւնը Կովկասում, Գագրի նաւահանգստում հիմնում է մշտական գործակալութիւն, ի նկատի ունենալով, որ պրինց Ալէքսանդր Պետրօվիչ Օլդէնբուրգսկու օրինակելի կլիմայական կայարանի բացվելուն պէս, ճանապարհորդներ եւ բեռներ շատ պէտք է լինեն։

ՊՐԷՏՕՐԻԱ։ 6—800 մարդկանցից բաղկացած մի բօէրական զօրաբաժնի հետ ունեցած կռուում, որ փորձում էր ճանապարհ բացանել դէպի Բօկսբէրգ, անգլիացիները զրկվեցին 2 օֆիցէրից եւ 20 զինուորներից սպանված եւ 5 օֆիցէրներից եւ 33 զինուորներից վիրաւորված։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ Ի պատիւ պրինց Հէնրիխի մամուլի կողմից տուած բանկէտին պրինցը ասեց, թէ կայսրը հետեւում է դաշնակցութեան արագ աճող զարգացմանը եւ պարզ տեսնում է, որ ամէրիկացիները մի արագ առաջ գնացող ազգ են։ Թող պրինցի՝ Ամէրիկային տուած այցելութեան մէջ տեսնեն սիրալիրութեան եւ բարեկամութեան գործ, որ ներշնչված է Գերմանիայի եւ Ամերիկայի միջեւ բարեկամական յարաբերութիւնները զարգացնելու ցանկութեամբ։ Պրինցը աւելացրեց. «Եթէ դուք կամենում էք ընդունել ձեզ մեկնած ձեռքը, դուք կը գտնէք նրան ովկիանոսի միւս կողմում»։

ԲԱԳՈՒ։ Դուման վճռեց բաց թողնել երկրաշարժից վնասվածների օգտին 10,000 րուբլի։ Մտցրված է առաջարկութիւն, որ առաւելապէս շատ կարօտեալ շամախեցիներին տների տեղեր տրվեն քաղաքում արտօնված պայմաններով։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Հրատարակված է ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի հրամանը. «Փետրվարի 9-ին առաւօտեան Մոսկվայի համալսարանի բակում սկսեցին հաւաքվել այս համալսարանի ուսանողները, որոնց մէջ կային կանայք եւ մայրաքաղաքի բարձր գիտական դպրոցների ուսանողները։ Այսպիսով համախմբված թիւով ուսանողներին բակում, համալսարանի ընկերը թոյլ տուեց նրանց մտնել ակումբի դահլիճը եւ այնտեղից ցրվել տները։ Ամբոխը, բաղկացած աւելի քան 400 հոգուց, դահլիճից ներս խուժեց համալսարանական մուտ բնակարանները, եւ այդ ժամանակ կոտրվեցին գրսի դռները եւ ակում դահլիճի եւ դռները։ Ամբոխի մի մասը բարձրացաւ երրորդ յարկը, ուր կոտրեց այն դռները, որոնք տանում են բուսաբանական սենեակներ-ի կառավարիչ պրոֆեսոր-դոցենտ Զիտանովսկու բնակարանը, եւ հարկադրելով Զիտանովսկին հեռանալ, մնաց այդ բնակարանում, սենեակից ուսանողը բոլոր պաշտր, կոտրեց պահարանները եւ ընկերը Զիտանովսկու շատ երկրոր։ Այս ամբողջ ժամանակ ամբոխը պահում էր իրան աղմկալի եւ երգեր էր երգում։ Մի քանի պաշտօնեաների, որոնք հաղում են նիկիտսկայա փողոցին, կախեցին կարմիր դրօշակներ։ Զը հասած ուսումնարանական իշխանութեան մի քանի անգամ կրկնված առաջարկութեան անդադրւ հեռանալ համալսարանից, ամբոխը, բաղաւութեան ոչ շատերի, չէր ցրվում, յայտարարելով, թէ կը մնայ այդ տեղը գիշերելու եւ ոտնատակ անող պահանջներն էր կարող վերականգնել սեփական միջոցներով, ուսումնարանական իշխանութիւնից դիմեց քաղաքային իշխանութեան օգնութեան, որի կարգադրութեամբ գիշերվայ ժամ ժամի 12-ին համալսարանի շինութիւնը մտցրվեցին ոստիկանութիւն եւ զինուորներ նրանց, որոնք ճնշելիս ներս էին խուժել համալսարանը, առանց առանձին դիմադրութեան նրանց կողմից, բոլորն էլ կալանաւորվեցին եւ ուղարկվեցին մանէժ։ Ամբոխը հեռացնելուց յետոյ համալսարանական սենեակները զննելիս եւ, բացի լիչ վնասներից, երեւաց, որ կոտրված են համալսարանում, ամբոխը, նրանց մէջ պահվող թղթեր օգ-

չացրված են։ Ցատակի վրա գտնված են փալասով փաթաթած կչռողի քար, ֆիննական դանակներ, մի երկար ձեռափայտ, եւ համալսարանական ցանկապատի վանդակից կոտրած երկաթէ ձիպոտներ։ Մի քանի կալանաւորվածներին խուզարկելու ժամանակ խլեցին ֆիննական դանակներ, կաստէտներ եւ ռէվօլվէրներ։ Շատ տեղերում չինված են բարրիկադներ։ Վերոյիշեալ ամբողջ դէպքը վկայում է, որ անկարգութիւնների մէջ մասնակցութիւն ունեցած ուսանողները համարում են համալսարանի շինութիւնները նշանակված ոչ թէ խաղաղ ուսումնարանական պարապմունքների համար, այլ ապօրէն համախմբումների համար, եւ թոյլ են տալիս իրանց այնպիսի արարքներ, որոնք յատուկ են ոչ թէ օրինաւոր կրթված երիտասարդներին, այլ խռովարար, սանձարձակ ամբոխին, որ մոռանում է ամեն մի յարգանք դէպի կարգը եւ ուրիշի սեփականութիւնը,— ուստի գտնում եմ, որ այդպիսի երիտասարդներին չէ կարելի տեղ տալ բարձրագոյն դըպրոցներում, այդ պատճառով առաջարկում եմ Մոսկվայի շրջանի հոգաբարձուին, անկախ այն պատիժներից, որոնց կարող են ենթարկվել մեղաւորները ընդհանուր օրէնքների հիման վրա, անյապաղ արձակել համալսարանի ուսանողների թւից բոլորին, որոնք կալանաւորված են փետրվարի 10-ի գիշերը համալսարանի շինութեան մէջ։ Գործադրել այդ միջոցը եւ ինձ ենթարկված ուսումնարանական հաստատութիւնների այն ուսանողների վերաբերմամբ, որոնք կալանաւորված են համալսարանի ուսանողների հետ։

Փետրվարի 13-ին ճանապարհվեցին Գագրի Մեծ Իշխանուհի Օլգա Ալէքսանդրօվնա իր ամուսին Պրինց Պետր Ալէքսանդրօվիչ Օլդէնբուրգսկու հետ։

ԽԱՐԿՕՎ։ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի օգնականը այցելեց համալսարանը եւ տեխնօլօգիական ինստիտուտը, ուր ներկայ եղաւ դասախօսութեանը։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Առաւօտեան ժամանեց պրինց Հէնրիխ եւ ներկայ եղաւ Մակ-Կինլէյի համար կատարված հոգեհանգստին, նոյնպէս եւ այցելեց Վաշինգտօնի գերեզմանը ու նախկին բնակարանը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ս. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

Կ. Մ. Զիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Կ. Ի. Գզելիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Զ. Ի. Քաքանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Ա. Պ. Կարապետեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. Ռօստօմբէկով—5—6 ժ. վիրաբուժութեան և մորթու հ.

Ա. Ն. Ծպակօվսկի—6—7 ժ. նեարդային (էլեկտրաբույժ), վեներ. և մորթու հ.

Գ. Ա. Թարխանեանց—7—7½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Բ. Ս. Նաւասարդեան—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Տ. Առվանիտակի—տանը. ծաղկահատ և բըժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

Յայտնում եմ որ յառաջիկայ մայիսին կը լինեմ Կովկաս. իսկ մինչեւ այդ ժամանակ ինձ դիմել ցանկացողները կարող են գրել հետեւեալ հասցէիս։

Paris, Rue Tournon 7.

Քանդակագործ Անդրէաս Տէր-Մարուքեանց

1—3

ԲՈՒԺԱՐԱՆ

ԴՕԿՏՕՐ Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

Նորագոյն ապարատներով եւ էլեկտրական մեքենաներով. մասնաւորապէս

ԲԳԻ, ՔԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ԵՒ ԿՐԾՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Сергіевская ул., д. 12.

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Չորեքշաբթի, 20 փետրվարի

ՀԱՄԵՐԳ

Խ. Մ. ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՅԻ

Զուտ արդիւնքը յատկացվում է յօգուտ երկրաշարժից վնասված շամախեցիների։

Տոմսակները 3 ր. 10 կօպէկից—մինչեւ 50 կ. կարելի է ստանալ ժողովարանի Շվէյցարի մօտ։

(փետր. 16, 17, 19 եւ 20) 1—4

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Կիրակի, փետրվարի 17-ին,

Տիկ. Վ. Մելիքեանը

Մասնակցութեամբ տ. Արաքսեանի, պ.պ. Տէր-Դաւթեանի եւ Միրաղեանի՝ կը ներկայացնէ

I

ՔԱՆԴԱԾ ՕՋԱԽ

Կոմ. 3 գործ. հեղ. Գ. Սունդուկեանի

II

ՍԻՐԱՀԱՐԸ ՍԵՂԱՆԻ ՏԱԿ

Վօդ. 1 գործ. հեղ. Բ. Քամալեանի։

Մասնակցում են. տ.տ. Մելիքեան, Արաքսեան, օր. Վարդուհի, պ.պ. Տէր-Դաւթեան, Ցարութիւնեան, Միրաղեան, Միրզայեան, Երիցեան, Ցակոբջան եւ ուրիշներ։

Սկիզբն է 8 ժ. երեկոյեան։

Տոմսակները կարելի է ստանալ ժողովարանի շվէյցարից։ 1—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Շաբաթ, փետրվարի 16-ին,

նշանակված է

ԴԻՄԱԿԱՀԱՆԴԷՍ

Սկիզբը երեկոյեան 9 ժամին

Պարտաւորական է դիմակով լինել մինչեւ վերջը։ Հագուստի ձեւը՝ զինուորականները պէտք է լինեն իրանց սովորական համազգեստով, քաղաքացիները—սիւրտուկներով, եւ ազգային չորերով։

Տոմսակները գտնվում են ժողովարանի դըռնապանի մօտ։

2—2

ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ

ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

ՄԱՐԻԱ ԿՈՐԷԼԼԻ

«ՄԻ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀՈԳՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ»

վէպիկ

Ռուսերէնից թարգմ. Տ. Վ.

Արդիւնքը յատկացնվում «Եղբայրական օգնութեան»։

ԳԻՆՆ Է 1 Ր.

Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магаз. „Гуттенбергъ", Г. Галустяну, Лорисъ-Меликовская, № 11. 3—

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտւութեամբ։ Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.։

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջոց

ՁՈՒԻ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մուները, տալիս կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. մեծ արուակիկ արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինեան փողոց, տ. № 15, բնակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում՝ Կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագւում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պօլօվի եւ Ռիստակօվի դեղատներում։ Օտարաքաղաքցիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պօստով։ 44—10

ԳՈՐԾԱՐԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆ

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ

Ն. Ի. ԲՕԶԱՐՋԵԱՆՑԻ Ը—ՈՎ.

ԾԽԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Վերջին ժամանակներս ծախւ ւ երեւացին

ԳՈՐԾԱՐԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆ

Պ Ա Պ Ի Ր Օ Ս Ն Ե Ր

Նոյն տեսակ տփիկներով եւ մակագրութիւնների նոյնանման տառերով էտիկէտների վրա, նոյնպէս եւ ծրարների ու թղթարկղների նոյն ձեւով, գործածելով նոյն գոյնի թուղթ եարլիկների եւ ծրարների համար, որոնք վաղուց մեր ֆիրմայի ահագին տարածումն ստացած պապիրոսների արտաքին տարբերութիւնն են կազմում։

ի նախազգուշացումն ամեն խաբեբայութիւններից

բոլոր էտիկէտների վրա մենք սահմանել ենք առանձին նշան, որ հաստատված է ֆինանսների մինիստրութեան արդիւնաբերական բաժնի կոմիտէտի կողմից։ Մեր գործարանի նշանին նմանեցնելու համար յանցաւորները դատի կենթարկվեն օրինական կարգով։ Մեր ֆաբրիկատները գնելու ժամանակ խնդրում ենք առանձին ուշադրութիւն դարձնել գործարանական նշանի եւ մակագրութեան վրա։

Н. И. БОЗАРДЖІЯНЦЪ С—МИ.

(ո. հ. կ.) 4—6

„Փ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ"

ԿՕՆՖԷՏԻ ԵՒ ՇՕԿՕԼԱԴԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Կովկասեան գիւղատնտեսական ցուցահանդէսում մեր պատրաստած ապրանքները արժանացան Կովկասում կօնֆէտի արդիւնաբերութեան

ՄԻԱԿ ՄԵԾ ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՄԵԴԱԼԻ

Առանձնապէս յանձնարարում ենք. ՌԱՀԱԹ-ԼՕԽՈՒՄԻ, կարամէլ «ԻԻԲԻԼԷՑՆԱՑԱ» եւ առհասարակ բարձր յատկութեան կարամէլներ մրգեղէնով։

Գործարանում աշխատում են մայրաքաղաքի նշանաւոր վարպետներ։

Պատուէրներով դիմել. Թիֆլիս, Պավլօվսկայա փողոց, սեփական տուն

Գործարանի հեռախօս № 362, գործարանական խանութինը № 772։

24—100 (հ. կ.)